

European Electoral Studies

VOLUME: 3
ISSUE: 1

Volby do Evropského parlamentu 2007 v Bulharsku (Elections to the European Parliament in Bulgaria 2007)

Pavel Maškarinec (maskarinec@centrum.cz)

Abstract:

This article deals with the election to the European Parliament in Bulgaria held on the 20th May 2007, which has brought another step in transformation of the Bulgarian party system, which was started in consequence of the parliamentary elections in 2001. The article describes electoral system and analyses election results, considering territorial support of the main political parties. The results of the elections to the European Parliament are compared with the results of the parliamentary elections in 2005.

Keywords:

Bulgaria, European Parliament, Elections, Party System, GERB, BSP, DPS, ATAKA, NSDV, SDS, DSB

1. Úvod

V uplynulém roce (konkrétně 20. května 2007) se v Bulharsku konaly historicky první volby do Evropského parlamentu (EP). Volby se uskutečnily téměř dva roky po volbách do bulharského parlamentu – Národního shromáždění (Narodno sãbranie / Народно събрание, NS) a v tomto ohledu tak lze jejich výsledky do určité míry interpretovat jako hodnocení, jež bulharští voliči vystavili vládní koalici vzniklé po volbách 2005 v polovině jejího funkčního období. Volební účast ve volbách do EP dosáhla 28,60 % a ve srovnání s volbami do NS 2005 (55,76 %) zaznamenala výrazný pokles. I v Bulharsku se tak potvrdilo, že evropské volby jsou spíše jen druhým, méně významným, kolem voleb národních.¹

Následující příspěvek se snaží podat podrobný popis volebního systému využívaného pro volbu bulharských zástupců do EP a okomentovat výsledky prvních bulharských „eurovoleb“ poté, co se k 1. 1. 2007 Bulharsko, spolu s Rumunskem, stalo řádným členem Evropské unie (EU). Analýza výsledků voleb se mimo popisu výstupů voleb na celostátní úrovni zaměřuje na analýzu teritoriální podpory jednotlivých kandidujících subjektů a porovnává tuto podporu s výsledky voleb do bulharského parlamentu v roce 2005.

2. Volební systém

Volební systém pro volby bulharských zástupců v EP vychází z pravidel poměrného zastoupení vázaných kandidátních listin. Aktivní volební právo mají bulharští občané starší 18 let, kteří mají trvalou adresu na území Bulharska nebo jiného členského státu EU a žijí na jeho území nejméně poslední tři měsíce; a pasivní volební právo bulharští občané starší 21 let, s trvalou adresu na území Bulharska nebo jiného členského státu EU, žijící na jeho území nejméně poslední dva roky.² Právo volit, resp. být zvolen členem EP za Bulharskou republiku mají rovněž občané dalších členských států EU, v případě, že se nezúčastnili voleb do EP v jiné členské zemi pro stejné funkční období EP, mají trvalou adresu na území Bulharska nebo jiného členského státu EU a žijí na jeho území nejméně 60 dní

---

¹ Ve srovnání s volbami do EP v roce 2004 zaznamenalo Bulharsko šestou nejnižší volební účast a zařadilo se mezi šestici postkomunistických zemí (Slovensko, Polsko, Estonsko, Slovinsko a Českou republiku), ve kterých volební účast nepřekročila hranici 30 % (srov. Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu).

² Požadavek pobytu se stal široce kritizovaným bodem volebního zákona. Podle bulharského prezidenta Georgi Parvanova představovala tato úprava volebního práva „krok zpět od demokratické tradice bulharské volební legislativy“ (Bulgaria Elects First MEPs on May 20). V jejím důsledku totiž byli zbaveni aktivního i pasivního volebního práva bulharští občané žijící mimo území Bulharska, resp. EU, což se týkalo převážně bulharských občanů turecké národnosti žijících v Turecku.

z posledních 3 měsíců (aktivní volební právo), nebo 16 měsíců z posledních 2 let (pasivní volební právo) a splňují stejné požadavky týkající se věku jako bulharští občané.

Vzhledem k poměrně malému počtu rozdělovaných mandátů (18) představuje celá země jeden celostátní volební obvod, který je nicméně z administrativních důvodů rozdělen do 31 volebních regionů, identických s volebními obvody pro volby do NS. Právo předkládat kandidátní listiny³ mají politické strany, koalice politických stran a iniciativní výbory pro nominaci nezávislých kandidátů (každý nezávislý kandidát je uveden na samostatné kandidátní listině). Pro registraci kandidátní listiny nezávislého kandidáta, politické strany nebo koalice politických stran stanovuje volební zákon několik podmínek:

- v případě kandidátní listiny nezávislého kandidáta shromáždění nejméně 10 000 podpisů voličů a složení kauce ve výši 10 000 BGN;
- v případě kandidátní listiny politické strany shromáždění nejméně 15 000 podpisů voličů a složení kauce ve výši 15 000 BGN;
- v případě kandidátní listiny koalice politických stran shromáždění nejméně 20 000 podpisů voličů a složení kauce ve výši 20 000 BGN.

Kauce je vrácena kandidátní listině nezávislého kandidáta, jež získá nejméně 1 % platných hlasů, resp. 2 % platných hlasů v případě kandidátní listiny politické strany nebo koalice politických stran.⁴

Pro volby do EP byla v Bulharsku zvolena vázaná forma kandidátních listin, nicméně na rozdíl od voleb do NS disponují voliči při výběru svých zástupců do EP možností udělit v rámci kandidátní listiny jeden preferenční hlas. Mandát následně připadne kandidátovi, jemuž se podaří získat množství přednostních hlasů odpovídajících nejméně 15 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro danou kandidátní listinu. V otázce omezovací klauzule se Bulharsko přiřadilo ke skupině zemí, které se rozhodly při volbě svých zástupců do EP tuto metodu nevyužívat (srov. Europawahlrecht). K rozdělování mandátu ovšem i přes neexistenci omezovací klauzule nejsou připuštěny všechny kandidátní listiny. Vlastní distribuce mandátů probíhá v několika fázích. Nejprve je vypočteno republikové volební číslo. To lze vyjádřit následujícím vzorcem: $Q = H/M$, kde (H) představuje celkový počet odevzdaných hlasů a (M) celkový počet přidělovaných

³ Počet kandidátů zapsaných na kandidátní listině jednoho politického subjektu nesmí převyšovat počet mandátů EP, které jsou v Bulharsku rozdělovány, tj. 18.

⁴ Stanovené podmínky pro registraci kandidátních listin mají sloužit k zamezení kandidatury marginálních politických subjektů. Tato úprava přitom vychází ze znění volebního zákona pro volby do NS, které po své novelizaci z roku 2005 potvrdilo schopnost dosáhnout zamýšleného výsledku (srov. Spirova 2006: 617).

mandátů. K následnému rozdělování mandátů jsou posléze připuštěny pouze politické strany nebo koalice politických stran, které překročí republikové volební číslo. Počet mandátů rozdělovaný těmto subjektům je současně snížen o tolik mandátů, kolik připadne kandidátním listinám nezávislých kandidátů, v případě, že ty překonají republikové volební číslo. V další fázi se již pracuje pouze s hlasy politických subjektů, jimž se podaří překročit republikové volební číslo. K distribuci mandátů je využívána Hare-Niemayerova formule⁵ a metoda největších zbytků, sloužící pro rozdělení mandátů, jež se nepodaří přidělit na základě prvního výpočtu⁶ (Law on Election of Members of the European Parliament from the Republic of Bulgaria).

3. Bulharský stranický systém a jeho podoba před volbami do EP 2007

Bulharská stranická soustava byla v 90. letech XX. století charakteristická soutěží, probíhající mezi dvěma bloky zastupovanými Bulharskou socialistickou stranou (Balgarska socialističeska partija, BSP) a Svazem demokratických sil (Săjuz na demokratičnite sili, SDS) jako hlavními póly, a Hnutím za práva a svobody (Dviženie za prava i svobodi, DPS) s postavením vedlejšího pólu (srov. Birch 2003: 142–143; Chytilek 2002: 83–84; Strmiska 2000). Vítězství Národního hnutí Simeon Druhý (Nacionalno dviženie Simeon Vtori, NDSV) ve volbách 2001 přineslo zásadní proměnu podoby bulharské stranicko-politické soustavy. Destabilizace stranického systému pokračovala po volbách 2001 neutuchající fragmentací pravicového tábora. Především SDS jako představitel jednoho z hlavních pólů systému z 90. let prošel několika vlnami secesí (srov. Savkova 2006: 7–12), přičemž ke konsolidaci pravice nedošlo ani před volbami 2005.⁷ Společný zisk pravicových a středopravicových stran ve volbách 2005 (19,31 % hlasů) na jedné straně mírně překonal zisk SDS z roku 2001 (18,17 % hlasů),⁸ nicméně SDS už v žádném případě neztělesňoval hlavní pól

⁵ Hare-Niemayerovu formuli lze vyjádřit následujícím vzorcem: $m = H_s \times M/H$, kde (m) představuje počet mandátů, jež obdrží jednotlivé politické subjekty, (H_s) počet hlasů konkrétního politického subjektu, (M) celkový počet přidělovaných mandátů a (H) celkový počet odevzdaných hlasů.

⁶ Metoda největších zbytků je založena na předpokladu, že nerozdělené mandáty připadnou politickým subjektům s největším počtem hlasů, které nevedly k zisku mandátu.

⁷ Více k volbám do NS v roce 2005 srov. Savkova 2005; Savkova 2006: 16–36; Spirova 2006. Vnitrostranický vývoj jednotlivých stran ve volebním roce 2005 viz Karasimenov 2005: 8–20.

⁸ Ve volbách do NS v roce 2001 kandidoval SDS v rámci koalice Spojené demokratické síly (Obedineni demokratični sili, ODS), která dále zahrnovala Bulharský zemědělský národní svaz–Lidový svaz (Balgarski zemedelski naroden săjuz–Naroden săjuz, BZNS–NS), Demokratickou stranu (Demokratičeska partija, DP), Bulharskou sociálně demokratickou stranu (Balgarska socialdemokratičeska partija, BSDP) a Národní hnutí za práva a svobody (Nacionalno dviženie za prava i svobodi, NDPS).

systému.⁹ Toto postavení ovšem vzhledem k postupné erozi voličské přízně nedokázalo zaujmout ani NDSV. Mimo BSP, která si udržela postavení hlavního pólu – ve volbách 2005 kandidovala BSP pod hlavičkou Koalice pro Bulharsko (Koalicija za Bălgarija, KZB)¹⁰ – si postavení vedlejšího pólu dokázalo udržet i DPS. Novinku přinesly volby 2005 i na okraji stranického spektra, kde krajně pravicová koalice Národní sjednocení „Útok“ (Nacionalno obedinenie „Ataka“, NOA),¹¹ založená krátce před volbami, dokázala získat zastoupení v bulharském parlamentu jako čtvrtý nejsilnější subjekt.

Podoba bulharské stranické soustavy před volbami do EP 2007 se v tomto ohledu příliš nelišila od situace, již přinesly volby 2005. Na jedné straně politického spektra se nacházela poměrně stabilizovaná levice zastupovaná BSP, zatímco na druhé straně stála pravice roztržštěná do několika politických stran. Po prezidentských volbách 2006 navíc, jak uvádí bulharská politoložka Lyubka Savkova, dospěla fragmentace pravé části spektra do stádia nezvratné dezintegrace (Savkova 2008: 4). Další tříštění pravicové části spektra bylo umocněno krokem sofijského primátora Bojko Borisova, který půl roku před konáním voleb (3. 12. 2006) založil novou politickou stranu Občané za evropský rozvoj Bulharska (Graždani za evropejsko razvitie na Bălgarija / Граждани за европейско развитие на България, GERB), která se přinejmenším formálně zařadila k pravé části politického spektra, přičemž předseda strany Bojko Borisov se v průběhu volební kampaně v mnoha případech identifikoval s pravicí.¹²

---

⁹ Ve volbách do NS v roce 2005 kandidoval SDS v rámci koalice Spojené demokratické síly (Obedineni demokratični sili, ODS), která dále zahrnovala Svaz svobodných demokratů (Săjuz na svobodnite demokrati, SSD), Demokratickou stranu (Demokratičeska partija, DP), Hnutí Den sv. Jiří (Dviženie Gergjovden, DG), Hnutí za spravedlivý sociální model (Dviženie za ravnopraven i obštestven model, DROM) a Bulharský zemědělský národní svaz–sjednocený (Bălgarski zemedelski naroden săjuz–obedinen, BZNS–O).

¹⁰ Koalice BSP, Hnutí za sociální humanismus (Dviženie za socialen chumanizăm, DSCh), Strany bulharských sociálních demokratů (Partija Bălgarski socialdemokrati, PBS), Politického hnutí „Sociální demokraté“ (Političesko dviženie „Socialdemokrati“, PDS), Občanského svazu „Roma“ (Graždansko obedinenie „Roma“, GOR) Komunistické strany Bulharska (Komunističeska partija na Bălgarija, KPB), Zelené strany Bulharska (Zelena partija na Bălgarija, ZPB) a Bulharského zemědělského národního svazu–„A. Stambolijski“ (Bălgarski zemedelski naroden săjuz–„A. Stambolijski“, BZNS–A. Stambolijski“).

¹¹ Koalice Národního hnutí za záchranu vlasti (Nacionalno dviženie za spasenie na otečestvoto, NDSO), Bulharské národně-vlastenecké strany (Bălgarska nacionalna patriotična partija, BNPP) a Svazu vlasteneckých sil a vojsk záložní obrany (Săjuz na patriotičnite sili i voinite ot zapasa zaštita, SPSVZZ).

¹² I přes formální identifikaci s pravicí se ovšem GERB snažil rozšířit svou podporu mezi další skupiny voličů, od voličů levice až k nacionalistickým voličům z obou stran stranického spektra. Tomuto rozkročení současně odpovídaly i různé strategie volební kampaně zaměřené na odlišné části elektorátu (Savkova 2008: 6).

Do voleb bulharských zástupců EP, které se konaly 20. května 2007, tak podalo kandidátní listiny celkem 16 politických subjektů (13 politických stran, 1 koalice a 2 nezávislí kandidáti), jež tímto krokem projeví ambici získat zastoupení na půdě EP. Jednalo se o následující subjekty:

Tabulka 1. Seznam subjektů kandidujících ve volbách do EP v Bulharsku v roce 2007

1. Strana zelených (Zelena partija, ZP)
2. Svaz svobodných demokratů (Sājuz na svobodnite demokrati, SSD)
3. Nezávislý kandidát Nikola Petkov Ivanov
4. Řád, právo a spravedlnost (Red, zakonnost i spravedlivost, RZS)
5. Koalice bulharských sociálních demokratů (Koalicija na bālgarskite socialdemokrati, KBS)
6. Demokraté za silné Bulharsko (Demokrati za silna Bālgarija, DSB)
7. Platforma evropských socialistů (Platforma evropejski socialisti, PES)
8. Svaz demokratických sil (Sājuz na demokratičnite sili, SDS)
9. Bulharský zemědělský národní svaz (Bālgarski zemedelski naroden sājuz, BZNS)
10. Občané za evropský rozvoj Bulharska (Graždani za evropejsko razvitie na Bālgarija, GERB)
11. Národní hnutí Simeon Druhý (Nacionalno dviženie Simeon Vtori, NDSV)
12. Útok (Ataka)
13. Nezávislý kandidát Marija Stojanova Serkedžieva
14. Hnutí za práva a svobody (Dviženie za prava i svobodi, DPS)
15. Komunistická strana Bulharska (Komunističeska partija na Bālgarija, KPБ)
16. Občanský svaz za nové Bulharsko (Graždanski sājuz za nova Bālgarija, GSNB)

Zdroj: Окончателни резултати от изборите за членове на Европейския парламент от Република България

4. Výsledky voleb

Vítězem voleb, kterých se zúčastnilo 28,60 % oprávněných voličů, se stala politická strana GERB sofijského primátora Bojko Borisova. GERB získal 21,70 % hlasů a 5 mandátů. Na druhém místě se, s pouze nepatrným odstupem, umístila koalice PES vedená BSP premiéra Sergeje Staniševa. BSP obdržela 21,41 % hlasů a 5 mandátů a oproti volbám do NS 2005 ztratila téměř 10 % hlasů, což, přepočteno na absolutní počet, znamenalo zisk pouze 36,73 % hlasů z roku 2005.¹³ Pokles hlasů BSP odrážel na jedné straně fakt, že se volby odehrávaly v kontextu poklesu popularity vládní koalice.¹⁴ Kontextu, který získal před volbami i evropskou dimenzi (srov. Savkova 2008: 2–4). Pokles

¹³ Z těchto voličů patřilo 67,8 % mezi ty, kdo stranu volili i v roce 2005 (srov. AR 2007).

¹⁴ Vládní koalici po volbách 2005 vytvořili BSP, DPS a NDSV (srov. Savkova 2006: 36–37).

popularity kabinetu byl ovšem v případě BSP zesílen korupčním skandálem uvnitř strany. Ten se objevil v průběhu kampaně a přibližně pětina voličů BSP, jež na základě této aféry nepřišla k volbám, způsobila, že strana nenaplnila potenciál, jímž disponovala na počátku volební kampaně (srov. Savkova 2008: 5, 9).

Pozici třetí nejsilnější bulharské strany dokázalo, s výrazným nárůstem hlasů, uhájit DPS. Zástupce turecké menšiny v bulharské politice obdržel 20,26 % hlasů a 4 mandáty. Dramatický nárůst podpory DPS je ovšem třeba hodnotit s ohledem na nízkou míru volební účasti. Zatímco většina stran zaznamenala ve srovnání s volbami do NS 2005 dramatický pokles absolutního počtu získaných hlasů (viz Tabulka 2), DPS ztratilo pouze 16 % hlasů, což straně spolu s disciplinovaností jejího elektorátu zajistilo nejlepší volební výsledek v její historii. Úspěšná mobilizace voličů DPS přitom byla odpovědí na silné protiturecké postoje, jež ve volební kampani využívali GERB a Útok v souboji o získání nacionalisticky orientovaných voličů (srov. Savkova 2008: 4–6).

Naproti tomu poslední člen vládního týmu NDSV zaznamenal ve volbách výrazný propad voličské přízně. Strana, která dokázala po svém vzniku zvítězit ve volbách do NS 2001 se ziskem 42,73 % hlasů, potvrdila setrvalý pokles své obliby u voličů, nicméně 6,27 % hlasů dokázala proměnit v zisk jednoho mandátu a získat alespoň minimální zastoupení v EP. Mezi důvody pokračujícího propadu NDSV uvádí Savkova způsob vedení kampaně, kdy lídr hnutí Simeon Sasko-Coburg-Gothský zůstal věrný „královskému“ stylu kampaně a za jakoukoli cenu se vyhýbal všem možnostem vystoupení v médiích, a neschopnost strany vysvětlit svým voličům důležitost voleb do EP. Podobně i kampaň zbývajících parlamentních stran náležejících k pravicovému spektru byla velmi nevýrazná. SDS ani DSB nebyli schopni, především z důvodu nedostatku finančních prostředků, získat přístup do médií ani vést kampaň pomocí volebních billboardů (srov. Savkova 2008: 7, 10). Výsledkem „neviditelnosti“ SDS a DSB v průběhu volební kampaně, v protikladu k agresivní kampani GERB, přinesly „eurovolby“ oběma stranám drtivou porážku. Ještě výraznější ztráty zaznamenal BZNS jako nejsilnější nástupce koalice Bulharský lidový svaz (Bălgarski naroden sâjuz / Български народен съюз, BNS),¹⁵ tedy posledního subjektu, jež získal zastoupení v bulharském parlamentu ve volbách 2005. Ve volbách do EP 2007 obdržel SDS 4,74 %, DSB 4,35 % a BZNS pouhých 1,54 % hlasů.

---

¹⁵ Koalice Bulharského zemědělského národního svazu–Lidový svaz (Bălgarski zemedelski naroden sâjuz–Naroden sâjuz, BZNS–NS), Svazu svobodných demokratů (Sâjuz na svobodnite demokrati, SSD) a Vnitromakedonské revoluční organizace–Bulharské národní hnutí (Vătrešna makedonska revoljucionna organizacija–Bălgarsko nacionalno dviženie, VMRO–BND). Ve volbách do EP 2007 kandidovaly SSD a BZNS–NS samostatně (BZNS–NS již bez přízviska NS) a VMRO–BND se voleb neúčastnila.

K vítězům voleb lze naopak zařadit stranu Útok. Nacionalistická krajně pravicová strana, již se podařilo vstoupit na půdu bulharského parlamentu v roce 2005,¹⁶ získala ve volbách do EP 14,20 % hlasů a 3 mandáty a udržela si postavení čtvrté nejsilnější bulharské strany získané ve volbách 2005. Navýšení voličské podpory strany o 6,06 % hlasů lze vysvětlit analogicky s výsledkem DPS. Pokles voličské účasti se v případě Útoku projevil v ještě menší míře než u DPS, strana ztratila v absolutních číslech proti roku 2005 pouze 7,28 % hlasů.¹⁷ Výsledek strany lze současně interpretovat jako úspěšnou mobilizaci části elektorátu zastávajícího na jedné straně protiturecké postoje a na straně druhé odmítající projekt evropské integrace. Útok se ve volební kampani představil jako nejvíce euroskeptický subjekt, tvrdě vystupující proti prohlubování evropské integrace, oslabování suverenity národních vlád a případnému členství Turecka v EU (srov. Savkova 2008: 7).

Tabulka 2. Výsledky voleb do EP v Bulharsku v roce 2007 ve srovnání s výsledky voleb do NS v roce 2005 (strany zastoupené v EP nebo NS)

Strana	Volby do EP 2007			Volby do NS 2005			
	Počet hlasů	% hlasů	Mandáty	Strana	Počet hlasů	% hlasů	Mandáty
GERB	420 001	21,68	5	GERB	-	-	-
PES	414 786	21,41	5	KZB	1 129 196	30,95	82
DPS	392 650	20,26	4	DPS	467 400	12,81	34
Útok	275 237	14,20	3	NOA	296 848	8,14	21
NDSV	121 398	6,27	1	NDSV	725 314	19,88	53
SDS	91 871	4,74	0	ODS	280 323	7,68	20
DSB	84 350	4,35	0	DSB	234 788	6,44	17
BZNS	29 752	1,54	0	BNS	189 268	5,19	13
SSD	14 392	0,74	0				
Volební účast v %	28,60			55,76			

Zdroj: Парламентарни Избори 2005; Окончателни резултати от изборите за членове на Европейския парламент от Република България

5. Rozdíly v teritoriální podpoře jednotlivých stran

Zatímco vítězem voleb na celostátní úrovni se stala politická strana GERB se ziskem 21,70 % hlasů, pohled na rozmístění teritoriální podpory ukazuje, že GERB zvítězil „pouze“ v 8 volebních regionech. Nejvíce hlasů získali kandidáti GERB v regionech Sofija 25 (31,21

¹⁶ V roce 2005 strana kandidovala jako koalice NOA viz poznámka 11.

¹⁷ Z hlediska struktury podpořilo stranu 77,0 % voličů, kteří jí svůj hlas odevzdali i v roce 2005 (srov. AR 2007).

%) Gabrovo (28,96 %), Varna (27,94 %), Plovdiv-grad (27,08 %), Ruse (26,50 %), Veliko Tŕrnovo (26,20 %), Sofija 24 (25,97 %) a Stara Zagora (24,75 %). Při porovnání s výsledky voleb do NS 2005 se ukazuje, že GERB dokázal získat hlasy na úkor všech stran, s výjimkou tradičních volebních „bašt“ DPS, nicméně za hlavní „zdroj“ hlasů pro GERB lze označit voliče NDSV z roku 2005.¹⁸ GERB tak dokázal zvítězit ve dvou regionech, v nichž zvítězilo v roce 2005 NDSV (Varna a Plovdiv-grad). Ve zbývajících volebních regionech, kde se straně podařilo získat nejvíce hlasů, zvítězila v roce 2005 BSP, resp. jí vedená koalice KZB. Nejhoršího výsledku dosáhl GERB v oblastech s převahou tureckého etnika, kde strana získala 6,90 %, resp. 9,91 % hlasů (volební regiony Kŕrdžali, resp. Razgrad). Ukázalo se tedy, že intenzivní volební kampaň, již GERB zaměřil na široké spektrum voličů, přinesla straně kýžené výsledky. Zisk velkého množství voličů NDSV se straně podařil i přesto, že tato část elektorátu byla, s výjimkou turecké menšiny, jedinou, na niž GERB nesměřoval svůj volební apel. Potvrdil se tak předpoklad GERB, že postavení NDSV v očích voličů je oslabené do té míry, že jeho voliči přejdou na stranu GERB, aniž by bylo nezbytné věnovat této skupině zvláštní pozornost (srov. Savkova 2008: 6).

Koalice PES vedená BSP premiéra Sergeje Staniševa zaostala za GERB o necelá 0,3 % hlasů. BSP ztratila téměř 10 % hlasů oproti volbám do NS 2005 a současně zaznamenala pokles voličské podpory ve všech 31 volebních regionech. Za jeden z významných faktorů, které přispěly k faktu, že BSP ztratila hlasy ve všech regionech a z pohledu absolutních čísel získala pouze 36,73 % hlasů z roku 2005, lze bezpochyby označit velice nízkou volební účast, jež byla v jejím případě zvládněna i korupčním skandálem uvnitř strany. I přes pokles podpory ovšem BSP dokázala získat nejvíce hlasů ve 14 volebních regionech (v roce 2005 zvítězila BSP ve 24 volebních obvodech). Nejsilnější podporu si BSP udržela ve volebních regionech Vidin (46,68 %), Montana (32,43 %) a Vraca (32,34 %) na severozápadě země, Jambol (32,77 %) na jihovýchodě země a Kjustendil na západě země, tedy oblastech, kde strana ve volbách do NS 2005 dokázala překročit hranici 40 % získaných hlasů. Souvislou oblast volební podpory nacházející se na severozápadě a západě země dále rozšiřují obvody Pernik (27,81 %), Plevnen (27,76 %), Sofijska oblast (27,45 %), Loveč (27,16 %), Plovdiv-okrŕg (24,21 %) a Pazardžik (21,34 %). Ztrátu voličské podpory zaznamenala BSP i v hlavním městě. Zatímco v roce 2005 zvítězila strana ve všech třech sofijských volebních obvodech, v roce 2007 se jí podařilo uhájit pouze jeden z těchto obvodů – Sofija 23 (26,69 %). Ke zbývajícím regionům s vysokou podporou BSP patří Sliven (22,73 %) v centru země a Dobrič (22,61 %) na severovýchodě země.

¹⁸ Podle průzkumu agentury Alpha Research byl elektorát GERB tvořen z 43,9 % voliči, kteří volili v roce 2005 NDSV, z 29,5 % voliči SDS a z 25,4 % voliči BNS (srov. AR 2007).

Nejhorší výsledek zaznamenala BSP, podobně jako většina zbývajících stran, v oblastech s převahou tureckého etnika. Ve volebních regionech Kărdžali a Razgrad obdržela BSP 6,02 %, resp. 9,00 % hlasů.

Volby do EP potvrdily pozici DPS jako třetí nejsilnější bulharské strany. Při hodnocení rozložení teritoriální podpory strany, jejíž podpora zaznamenala dramatický nárůst,¹⁹ se potvrdilo, že strana představuje jednoznačného hegemonu v oblastech obývaných tureckou menšinou. DPS se podařilo obhájit pozici nejsilnější strany v severovýchodní části země, kde je soustředěna převážná část této menšiny. V této oblasti získalo DPS nejvíce hlasů ve volebním regionu Razgrad (64,03 %), Tărgovište (52,81 %), Silistra (49,21 %) a Šumen (41,73 %). Naprosto nejvyššího zisku ovšem DPS dosáhlo v další oblasti obývané tureckou menšinou, volebním regionu Kărdžali na jihu země, v němž DPS obdrželo 75,12 % hlasů.²⁰ Mimo těchto „tradičních“ regionů dokázalo DPS zvítězit v roce 2007 i v dalších regionech na jihu země: Blagoevgrad (31,72 %), Smoljan (27,44 %), Burgas (26,74 %) a Chaskovo (23,35 %), které s výjimkou Smoljanu rovněž zaznamenaly vyšší zájem voličů a volební účast zde překročila hranici 30 %, k čemuž již nedošlo v žádném z dalších regionů Bulharska. Nejslabší výsledky zaznamenalo DPS na severozápadě a západě země, kde se jeho zisky pohybovaly od 2,47 do 4,95 %. Ještě slabší podpory dosáhla strana v hlavním městě Sofii. Zde se DPS v žádném z obvodů nepodařilo překročit hranici 2 % získaných hlasů. Za hlavní důvody úspěchu a výrazného navýšení voličské podpory lze označit úspěšnou mobilizaci tradičního elektorátu strany, která byla odpovědí na protiturecké postoje objevující se ve volební kampani dalších stran (především GERB a Útok). Vzájemné propojení nízké volební účasti a úspěšné mobilizace vlastního elektorátu přineslo DPS historický úspěch a její zisky mimo oblasti obývané převážně tureckou menšinou navíc ukázaly, že její podpora není nutně omezena pouze na tuto část elektorátu.

Nízká volební účast byla také jedním z hlavních důvodů výrazného úspěchu politické strany Útok. Za další důvody skutečnosti, že si strana dokázala udržet pozici čtvrté nejsilnější strany a navýšit volební zisky ve všech volebních regionech, lze uvést její výrazně euroskeptické a protiturecké postoje. Nejvyšší podpory dosáhla strana ve volebních regionech Plovdiv-okrąg (19,35 %), Stara Zagora (19,26 %), Pleven (19,13 %), Burgas (18,07 %), Ruse (17,93 %) a Jambol (17,77 %). Nejméně voličské přízně strana zaznamenala v regionech Kărdžali (5,31 %), Vidin (6,27 %) a Smoljan (6,92 %). Z

¹⁹ Celkově dokázalo DPS získat více hlasů ve 27 z 31 volebních regionů.

²⁰ V tomto volebním regionu dosáhlo DPS nejvyššího zisku i v roce 2005, kdy zde obdrželo 67,32 % hlasů.

celkového pohledu nedokázal zisk strany překonat hranici 10 % pouze v 6 z 31 regionů, zatímco v roce 2005 překročila hranici 10 % pouze v 7 volebních obvodech. Nejslabší výsledky strana zaznamenala v oblastech obývaných tureckou menšinou. Pohled na rozložení regionů s nejvyšší podporou a nárůst podpory ve většině obvodů současně naznačuje, že podpora strana není omezena na určitý region, je rozložena po celé zemi. Podobně lze nalézt její voliče mezi všemi věkovými skupinami, s převahou voličů s nižším vzděláním, jež se jednoznačně definují jako etničtí Bulhaři (Savkova 2008: 9).

Výsledek voleb potvrdil trend setrvalého poklesu popularity NDSV, která spolu s nedůraznou předvolební kampaní strany vyústila v zisk pouhých 6,27 % hlasů. Z hlediska rozložení teritoriální podpory obdrželo NSDV nejvíce hlasů ve volebních regionech Montana (15,22 %), Kjustendil (12,54 %), Kărdžali (11,73 %) a Pernik (10,64 %). Ve všech zbývajících regionech strana nepřekročila hranici 10 %, zatímco v roce 2005 dokázala v 17 obvodech získat více než 20 % a pod hranici 10 % se dostala pouze ve dvou volebních obvodech. Nejméně hlasů obdrželo NDSV v regionech Razgrad (2,23 %), Tărgoviště (3,04 %) a Silistra (3,46 %). NDSV současně zaznamenalo nejvyšší ztrátu v absolutním počtu získaných hlasů ve srovnání s rokem 2005. Strana získala pouhých 16,73 % hlasů z roku 2005 a velká část jejich voličů přešla na stranu GERB (srov. AR 2007).

Největším poraženým voleb se staly pravicové a středopравicové strany. SDS a DSB získaly 4,74 %, resp. 4,35 % hlasů a nedokázaly získat zastoupení v EP. Obě strany dokázaly získat výraznější počet hlasů především v hlavním městě Sofii – SDS (8,88 %, 9,40 % a 7,22 %), DSB (16,03 %, 16,53 %, 10,34 %) a druhém největším bulharském městě Plovdivu – SDS (8,93 %), DSB (7,11%). V případě SDS lze zmínit ještě regiony Vidin (7,12 %), Blagoevgrad (6,26 %) nebo Kjustendil (5,99 %). V dalších regionech se podpora těchto stran pohybovala v rozmezí 0,80 – 5,64 % (SDS), resp. 0,64 – 4,69 % hlasů (DSB). Lze tedy konstatovat, že SDS a DSB zřejmě nejvíc doplatily na nízkou volební účast a nástup nového subjektu (GERB) usilujícího především o mobilizaci pravicového a středopравicového elektorátu, jenž svým příklonem k GERB projevil přetrvávající nespokojenost s fragmentací tohoto tábora.

6. Závěr

Výsledek bulharských voleb do EP 2007 naznačil několik tendencí ve vývoji bulharské stranické soustavy. Na jedné straně volby potvrdily přetrvávající potenciál Bulharské socialistické strany jako hlavního pólu bulharského systému politických stran, a to i přes propad voličské přízně, který považujeme za způsobený převážně nízkou volební účastí. Ta

byla v případě BSP podpořena korupčním skandálem uvnitř strany, jenž odradil část elektorátu BSP od účasti ve volbách. Na straně druhé volby poukázaly na pokračující nestabilitu stranického systému, jež se objevila jako důsledek parlamentních voleb v roce 2001 a je spojena především s pokračující fragmentací a přeskupováním pravicového spektra bulharské politiky. Mimo BSP si své postavení udrželo i Hnutí za práva a svobody a rovněž Útok ukázal, že jeho úspěch ve volbách do NS 2005 nemusí představovat pouze přechodnou záležitost, i když výrazný nárůst počtu hlasů je v případě této strany, podobně jako v případě DSP, způsoben především vysokou disciplinovaností jejího elektorátu v situaci extrémně nízké volební účasti.²¹ Otevřenou otázkou zůstává, kdo převezme roli hlavního zástupce pravicových a středopravicových voličů. Volby do EP v roce 2007 potvrdily setrvalý pokles podpory Národního hnutí Simeon Druhý. Přetrvávající spory mezi lidry Svazu demokratických sil a Demokratů za silné Bulharsko, bránící jejich užší spolupráci, vyústily po propadu stran ve volbách do EP v odstoupení jejich předsedů Petara Stojanova a Ivana Kostova.²² Neschopnost kooperace pravicových stran, spolu s unaveností pravicových voličů z nemožnosti účastnit se voleb v důsledku krize nedostatku pro ně důvěryhodných kandidátů, přitom patřily k hlavním důvodům vedoucím mnoho voličů k podpoře strany Občané za evropský rozvoj Bulharska sofijského primátora Bojko Borisova (Yordanova 2007). Krize legitimacy pravicových stran v očích veřejnosti tedy napomohla prosazení nového aktéra,²³ který dokázal úspěšně mobilizovat voliče nacházející se od středu k pravému okraji politického spektra. GERB tak uspěl v prvním testu a prokázal schopnost „přelít“ svou podporu do voličských hlasů. Z hlediska budoucího vývoje bude zajímavé sledovat, zda si GERB dokáže udržet získanou podporu, uspět v parlamentních volbách v roce 2009 a usilovat o ztělesnění druhého hlavního pólu bulharské stranické soustavy jako alternativy vůči BSP. Především vysoké zisky GERB ve velkých městech a regionech Burgas Varna, Plovdiv, Ruse, Stara Zagora a Chaskovo, tedy oblastech tradičně považovaných za bašty podpor pravicových stran (Savkova 2008: 9), naznačují, že GERB disponuje přinejmenším potenciálem k získání této pozice.

²¹ Nutné je ovšem zmínit i úspěch strany v prezidentských volbách 2006, v nichž její kandidát Volen Siderov postoupil do druhého kola voleb, když získal v prvním kole voleb 21,5 % hlasů a v druhém kole, které se konalo z důvodu nesplnění 50% požadované účasti v kole prvním, 24,1 % hlasů (viz Избори за президент и вицепрезидент на републиката 2006).

²² Předsedou SDS byl na 17. Národní konferenci strany 15. 7. 2007 zvolen Plamen Jurukov, zatímco na 4. Národním shromáždění DSB 21. 7. 2007 byl do předsednické funkce znovuzvolen Ivan Kostov (Демократи за силна България; Съюз на Демократичните Сили).

²³ Situace tak do jisté míry napodobila volby do NS 2001, ve kterých NDSV zvítězilo v důsledku krize legitimacy všech stávajících stran, jež vyvolala nabídku po zcela novém politickém subjektu (srov. Birch 2003: 143-144; Chytilík 2002: 84).

Seznam pramenů a literatury

- AR (2007): Socio-demographic Profile of Voters on The European Parliament Elections, Sofia, Alpha Research (<http://www.aresearch.org/recent.html>).
- Birch, Sarah (2003): Electoral Systems and Political Transformation in Post-Communist Europe, Basingstoke, New York, Palgrave Macmillan.
- Bulgaria Elects First MEPs on May 20 (http://www.evroportal.bg/article_view.php?id=731395).
- Демократи за силна България (<http://www.dsb.bg/>).
- Europawahlrecht (<http://www.wahlrecht.de/ausland/europa.htm>).
- Chytilek, Roman (2002): Republika Bulharsko, in: Fiala, Petr – Holzer, Jan – Strmiska, Maxmilián (eds.): Politické strany ve střední a východní Evropě: Ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích, Brno, MPÚ MU, s. 82-105.
- Избори за президент и вицепрезидент на републиката 2006 (http://www.izbori2006.org/results_2/).
- Karasimenov, Georgi (2005): Political Parties Development in Bulgaria January-March 2005, Sofia, Institute for Political and Legal Studies, on-line text (<http://ipls.dir.bg/Bar%2001-03.2005%20E.pdf>).
- Law on Election of Members of the European Parliament from the Republic of Bulgaria.
- Окончателни резултати от изборите за членове на Европейския парламент от Република България (<http://www.2007izbori.org/results/>).
- Парламентарни Избори 2005 (<http://www.2005izbori.org/results/>).
- Savkova, Lyubka (2005): Europe and the Parliamentary Election in Bulgaria, 25th June 2005, EPERN Election Briefing Paper No. 21, on-line text (http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/epern-eb-bulgaria_2005.pdf).
- Savkova, Lyubka (2006): Spoilt for Choice, Yet Hard to Get: Voters and Parties at the Bulgarian 2005 Parliamentary Election, SEI Working Paper No. 88, on-line text (http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/sei_working_paper88.pdf).
- Savkova, Lyubka (2008): The European Parliament Elections in Bulgaria, May 20th 2007, European Parliament Election Briefing No. 23, on-line text (<http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/epern-ep-bulgaria07.pdf>).
- Spirova, Maria (2006): The parliamentary elections in Bulgaria, June 2005, Electoral Studies, Vol. 25, No. 3, pp. 617-621.

- Strmiska, Maxmilián (2000): Bipolarita, „třetí strany“ a utváření postkomunistického multipartismu v Bulharsku, Středoevropské politické studie, roč. II, č. 2, on-line text (<http://www.cepsr.com/dwnld/bulharsko200.rtf>).
- Съюз на Демократичните Сили (<http://www.sds.bg/>).
- Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu (http://www.europarl.europa.eu/elections2004/ep-election/sites/cs/results1306/turnout_ep/turnout_table.html).
- Yordanova, Lyubima (2007): GERB alters political space in Bulgaria, on-line text (http://www.bnr.bg/RadioBulgaria/Emission_English/Theme_Politics/Material/gerbalters.htm).

Elektronické zdroje jsou aktuální k 23. 3. 2008.

Přílohy

Příloha 1. Výsledky voleb do EP v Bulharsku v roce 2007 ve volebních regionech (v % hlasů – strany zastoupené v EP nebo NS)²⁴

Volební region	Volební účast	GERB	PES	DPS	Útok	NDSV	SDS	DSB
Blagoevgrad	30,91	18,67	15,18	31,72	12,10	6,03	6,26	2,85
Burgas	35,66	21,57	17,51	26,74	18,07	4,43	3,78	2,68
Varna	32,28	27,94	17,08	14,29	16,63	8,77	4,92	4,47
Veliko Tärnovo	27,48	26,20	22,65	9,13	16,15	8,37	5,43	3,31
Vidin	29,51	15,98	46,68	3,39	6,27	9,97	7,12	2,29
Vraca	23,78	25,86	32,34	4,95	13,13	7,51	4,09	2,40
Gabrovo	26,57	28,96	21,37	9,65	15,25	7,25	4,91	3,90
Dobrič	34,22	22,12	22,61	21,66	15,32	5,29	2,78	2,65
Kärđžali	44,61	6,90	6,02	75,12	5,31	11,73	0,80	0,64
Kjustendil	25,46	20,34	32,22	3,73	11,99	12,54	5,99	4,11
Loveč	27,73	20,63	27,16	12,16	15,55	6,19	4,38	4,40
Montana	22,75	20,69	32,43	2,47	11,94	15,22	5,12	2,60
Pazardžik	25,07	19,08	21,34	18,94	16,90	8,35	4,10	2,74
Pernik	20,90	15,42	27,81	3,00	11,59	10,64	5,34	4,69
Pleven	25,41	21,88	27,76	10,37	19,13	4,70	5,64	3,13
Plovdiv-grad	22,75	27,08	23,20	6,26	14,12	7,21	8,93	7,11
Plovdiv-okrąg	26,29	18,78	24,21	16,96	19,35	4,35	5,87	2,78
Razgrad	45,06	9,91	9,00	64,03	10,06	2,23	0,96	0,72
Ruse	28,50	26,50	16,03	19,74	17,93	6,26	3,12	3,63
Silistra	48,01	16,53	13,89	49,21	9,81	3,46	1,19	1,02
Sliven	21,78	22,50	22,73	18,40	16,11	4,80	4,15	2,70
Smoljan	26,81	21,65	22,97	27,44	6,92	5,74	4,62	2,24
Sofija 23	24,55	24,06	26,69	0,93	8,50	8,22	8,88	16,03
Sofija 24	23,17	25,97	22,18	1,80	10,00	7,39	9,40	16,53
Sofija 25	18,36	31,21	23,88	1,37	11,25	7,28	7,22	10,34
Sofijska oblast	23,51	23,24	27,45	10,44	15,47	5,34	4,62	3,43
Stara Zagora	27,52	24,75	24,26	10,48	19,26	4,69	4,63	3,54
Tärговиšte	44,31	12,19	15,36	52,81	9,79	3,04	1,04	1,27
Chaskovo	34,69	22,71	20,28	23,35	16,90	5,13	3,12	2,07
Šumen	41,00	17,10	13,88	41,73	14,71	5,33	1,93	1,60
Jambol	28,75	21,43	32,77	5,85	17,77	6,46	3,67	2,66
Celkem	28,60	21,68	21,41	20,26	14,20	6,27	4,74	4,35

Zdroj: Окончателни резултати от изборите за членове на Европейския парламент от Република България

²⁴ S výjimkou stran koalice Bulharský lidový svaz (Bälgarski naroden säjuz / Български народен съюз, BNS), které ve volbách do EP 2007 dosáhly minimálních zisků.

Příloha 2. Výsledky voleb do NS v Bulharsku v roce 2005 ve volebních obvodech (v % hlasů – strany zastoupené v NS)

Volební region	Volební účast	KZB	NDSV	DSP	NOA	ODS	DSB	BNS
Blagoevgrad	50,71	25,26	20,67	18,51	4,46	10,82	5,37	5,45
Burgas	54,98	29,56	18,56	15,06	10,90	6,70	4,58	3,94
Varna	56,87	25,60	27,57	8,66	8,20	7,06	6,01	5,36
Veliko Tärnovo	57,85	33,67	20,50	4,56	11,37	7,62	5,40	5,48
Vidin	57,14	40,95	18,14	13,39	4,35	7,22	4,33	4,66
Vraca	52,83	41,52	20,95	1,29	7,25	7,21	3,92	6,94
Gabrovo	55,94	30,22	25,03	6,16	9,61	9,85	6,14	5,52
Dobrič	57,67	35,47	21,45	14,05	7,75	3,92	4,00	5,95
Kärđžali	66,08	18,79	5,16	67,32	2,36	2,09	1,13	0,57
Kjustendil	50,25	42,39	25,96	1,50	4,69	7,42	5,76	4,32
Loveč	57,77	33,24	21,82	7,37	8,44	7,64	5,91	4,94
Montana	51,89	41,67	21,39	4,12	5,97	8,81	3,33	4,24
Pazardžik	51,06	31,41	19,26	11,91	7,36	10,22	4,47	5,70
Pernik	52,08	37,44	24,68	0,42	6,43	11,27	6,13	4,61
Pleven	53,03	37,18	19,02	7,25	10,03	8,44	4,58	6,10
Plovdiv-grad	56,66	25,82	26,16	7,18	7,88	12,89	8,58	4,67
Plovdiv-okrąg	52,84	34,91	21,43	9,81	7,88	9,63	3,85	4,78
Razgrad	68,41	20,16	12,05	45,97	6,48	2,89	1,80	2,24
Ruse	56,34	27,11	21,06	11,76	12,28	8,57	5,72	6,00
Silistra	66,13	30,54	13,34	36,12	5,58	2,80	1,79	2,37
Sliven	49,90	33,27	17,67	9,99	9,43	6,82	3,99	5,18
Smoljan	53,12	30,82	16,52	15,25	4,14	9,47	6,90	9,03
Sofija 23	57,96	30,44	21,19	0,44	8,31	9,86	17,88	5,45
Sofija 24	53,44	27,18	20,69	2,35	8,87	8,81	17,16	7,54
Sofija 25	49,93	31,06	20,78	0,56	10,23	8,69	12,06	7,95
Sofijska oblast	53,72	36,28	18,82	4,25	10,46	6,58	5,06	5,06
Stara Zagora	53,21	35,50	18,11	5,58	9,58	7,53	5,90	6,15
Tärgovište	65,83	29,80	8,28	37,84	7,80	2,65	3,30	3,65
Chaskovo	56,42	33,32	18,64	16,55	7,85	5,11	3,48	6,65
Šumen	58,49	27,00	16,03	27,48	10,42	6,07	2,47	2,05
Jambol	53,71	40,88	20,14	2,88	7,17	6,23	3,44	5,15
Celkem	55,76	30,95	19,88	12,81	8,14	7,68	6,44	5,19

Zdroj: Парламентарни Избори 2005